

1968 I Congrés Internacional
Literatura Catalana
2023 de la Postmodernitat

1968 I Congrés Internacional Literatura Catalana 2023 de la Postmodernitat

Del 28 de novembre
a l'1 de desembre del 2023
a la Universitat de Barcelona
i l'Institut del Teatre

I CONGRÉS INTERNACIONAL LITERATURA CATALANA DE LA
POSTMODERNITAT (1968-2023)

PROGRAMA

Dimarts 28 de novembre de 2023. Universitat de Barcelona

8.30 Aula Magna. Benvinguda institucional.

Izaskun Arretxe, directora de la **Institució de les Lletres Catalanes**.

Teresa Cabré Monné, Cap del Departament de Filologia Catalana de la **Universitat Autònoma de Barcelona**.

Laura Huerga, presidenta del **PEN Català**.

Víctor Martínez-Gil, catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona i Investigador Principal del projecte **PAPCAT – Usos i transformacions dels gèneres paraliteraris en la literatura catalana de la postmodernitat**.

Ramon Pinyol i Torrents, president de la Secció Històrico-Arqueològica de l'**Institut d'Estudis Catalans**.

Sebastià Portell, president de l'**Associació d'Escriptors en Llengua Catalana**.

Mariona Taulé Delor, directora del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la **Universitat de Barcelona**.

Jesús Javier Velaza Frías, degà de la Facultat de Filologia i Comunicació de la **Universitat de Barcelona**.

9.00-10.45 Aula Magna. Ponències. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

Conferència inaugural. *La literatura del nostre temps*. Amb: Jordi Coca, Francesc Parcerisas i Carme Riera.

La literatura del meu temps. Una roda de fantasmes, Jordi Coca. Durant el període extensíssim que va del 1968 fins al 2023 bàsicament he assistit a una vertiginosa i en el fons ridícula roda de fantasmes. És a dir, allò que era visible, que existia perquè havia estat publicat, i que per tant donava peu a una o diverses elaboracions teòriques (d'aquest conjunt teòric i pràctic aquí n'anomenem literatura), era únicament un mecanisme d'ocultació, d'escamoteig o de camuflatge d'altres aspectes que al cap de poc temps esdevenien visibles i ja a la superfície donaven peu a una altra construcció teòrica diferent que també amagava altres fantasmes. I per construcció teòrica entenguí's estrena teatral, publicació, recepció crítica, reconeixement institucional, etcètera. L'any 1968, per exemple, Brossa, Palau i Fabre i Pedrolo (ja s'entén per què proposo aquestes noms) pràcticament no existien i tanmateix hi havia una recepció i una teoria que ens explicaven les realitat visibles aquell any de manera ben diversa a com es va explicar el mateix moment deu anys després o a com s'explica ara. Això, tan clar i tan veritat arreu i en tots els temps, sovint no es té prou en compte.

La poesia del meu temps. Una mica de context. D'on veníem, qui érem, què volíem. A propòsit de dos llibres «antics» i un de recent. Unes fotos i altres coses, Francesc Parcerisas. Cada cop em sembla més pertinent i necessari proporcionar un context als moviments i a les obres literàries. Un context que sempre és insuficient i personal, però que serveix per veure (si més no parcialment) qui érem, què pensàvem, què ens envoltava i, potser encara més important, ens empeny a intentar esbrinar per què tenim uns determinats records

i no uns altres. En un text famós, Walter Benjamin parla de les troballes arqueològiques i subratlla que la importància dels descobriments no rau en els fragments recuperats sinó en l'esforç per recuperar-los, en tota la terra garbellada, en els estrats que ha calgut travessar i aprofundir; en definitiva, més en la il·lusió i l'aprenentatge de l'arqueòleg (en tot allò que completa i tot allò que descarta) que no pas en el petit bocí de terrissa, la tessella, el tors d'una divinitat o l'ampolleta de vidre tota escrostonada. Provant de posar context a les meves il·lusions o temptatives literàries dels anys seixanta i setanta, m'ha semblat importantíssim subratllar aquell context que conec tan bé (o que crec conèixer, perquè en realitat només el conec ben atomitzat, des d'una perspectiva del tot individual, que va ser impossible de compartir en la seva totalitat). Però els exemples —les troballes— que m'han vingut al cap són tants, i tan abassegadors, que he decidit que, en aquesta mena de tria temporal faré l'arqueòleg poètic que es limita a exposar tres llibres i a mostrar-los unes fotos. Vet aquí que són: *Gargots*, d'en Cesc, editats per les PAM el 1969; *Poemes i cançons* de Raimon (Ariel 1973) i *Les revoltes lògiques de Ferran Fullà* (2Cultures d'Antoni Bosch), un llibre del 1977 que en realitat és del 1967). Aquest últim llibre té un complement en un llibre recent, del novembre del 2022, *La Casa Fullà. Tot estava per fer i tot era possible* (Editorial Tenov). En aquests textos jo, avui, hi veig el que em sembla que va ser (o el que ara crec que aleshores em semblava que era).

La narrativa del meu temps, Carme Riera. 1) El primer que cal esmentar és que quan les persones de la meua generació —Montserrat Roig, M. Antònia Oliver— vàrem començar a escriure la llengua catalana no s'ensenyava a l'escola. La llengua de «cultura», la que «servia» per escriure novel·les, era la castellana. Aquest és un punt important que cal tenir en compte. 2) Voler escriure en català era també una decisió política. Era anar en contra del que s'esperava. Una manera de defensar la llengua i la cultura oprimides pel franquisme. 3) Em referiré, doncs, no sols a una «generació sense novel·la» sinó a una generació sense llengua... 4) I faré esment especial a les escriptores de la meua generació que vam haver de buscar les referències de les nostres «àvies» literàries fora del nostra àmbit lingüístic. Amb Caterina Albert i Mercè Rodoreda no en teníem prou.

Ponència inaugural. *Cos, cànon, autoria, autenticitat: problemàtiques identitàries a la literatura catalana de la postmodernitat*, Louise Johnson (Universitat de Sheffield). Aquesta ponència pren com a punt de partida els 'cossos que ens rellisquen' (Paula Marquès, 2019) de la literatura catalana de la postmodernitat, per copsar —valgui la paradoxa— qüestions d'identitat sexual i de gènere en el marc de debats sobre l'autoritat, l'autenticitat i la necessitat d'històries felices. Es planteja la possibilitat de construir una tradició o un cànon de cossos i identitats ambigües, de traçar les continuïtats entre obres que destaquen l'ambigüitat com a valor positiu, i aquelles que enfoquen la seva resolució. Són unes primeres reflexions sobre una temàtica complexa i sovint polèmica que parteixen d'una voluntat —potser ingènua— de recuperar o legitimar obres que sens dubte no s'adeqüen a les normes o expectatives de la cultura activista actual, però sí que d'alguna manera deixen entreveure l'evolució del pensament sobre les problemàtiques identitàries.

10.45-11.15 Pausa.

11.15-12.15 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Antoni Isarch.

Cap a una tipologia de la reescriptura postmoderna en català, Francesco Ardolino (Universitat de Barcelona).

Aquesta comunicació se centra en el connubi que les fórmules de la reescriptura han celebrat dins l'arxipèlag postmodern. La intenció és de crear un corpus exemplar que pugui donar compte d'un ventall de possibilitats de reescriptures a la literatura catalana de la postmodernitat i observar com aquestes operacions textuais presenten una idiosincràsia comuna que les diferencia d'altres experiments del passat. Per no diluir aquest conjunt en un seguit d'unitats deslligades entre si, cal posar uns límits. El primer tall és històric i se situa, operativament, entre el 1975 i els nostres dies. La següent barrera consisteix a donar prioritat a la narrativa com a punt d'arribada, atès que l'anàlisi de la poesia o del teatre —i també de la prosa de no-ficció— demana una orientació diferent i uns instruments específics per examinar-ne els respectius palimpsestos. La tercera i última interdicció apriorística és que els hipotextos als quals remetent les obres triades no siguin escrits en català, condició necessària perquè els hipertextos corresponents estableixin un diàleg interessat i directe amb altres cultures.

Tangències, lectures i reverberacions: la literatura catalana en el camp de forces postmodern, Borja Bagunyà (Escola Bloom).

El propòsit d'aquesta intervenció és el d'examinar la literatura catalana recent en les seves relacions amb la postmodernitat. No es tracta tant de proposar un sistema de causalitat o d'influències, sinó d'emplaçar certes poètiques en el camp de preguntes estètic i conceptual de la postmodernitat global, per tal de perfilar la mena de diàleg, de tensió, de lectura o d'apropiació que hi estableixen. Per a fer-ho, examinarem tant la incorporació de la teoria francesa al llarg dels anys setanta, com la mena de

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

The Second Coming. De com la lírica anglosaxona va passar a primera fila, Jaume Subirana (Universitat Pompeu Fabra).

Com en altres aspectes de la literatura i la cultura catalanes, la llengua estrangera de referència durant bona part del segle XX va ser el francès, fins que per un seguit de circumstàncies l'anglès la va substituir. Aquesta comunicació estudia les relacions entre la poesia catalana dels anys setanta i vuitanta i la poesia occidental del mateix període, i para atenció a la influència i la relació que alguns dels llibres i dels autors de referència mantingueren (i sovint mantenen encara) amb la poesia, la música i la cultura anglosaxones.

El litigi postmodern i la gestió de la tradició a la poesia catalana dels setanta, Eloi Grasset (Universitat de Califòrnia – Santa Bàrbara).

El manifest desinterès de la postmodernitat pel valor regulador i jerarquitzant de la història (Harvey, 1989) suposà un clar desafiament al singular procés de reconstrucció de la memòria social, cultural i literària que Catalunya va haver d'afrontar a partir dels seixanta. Relacionat amb aquesta contraposició entre desmemòria i continuïtat, i parant especial atenció al cas de la poesia, en aquesta comunicació descriuré el que entenc com una resistència de la literatura catalana respecte del relat postmodern. Com explicaré, el complex vincle amb el passat que els escriptors catalans es veieren forçats a mantenir per tal de consolidar el prestigi i el valor de la seva obra, va qüestionar el debilitament de la historicitat de les formes artístiques que proposava la postmodernitat (Jameson, 1984). A la darrera part de la presentació exposaré el litigi irresoluble entre emancipació i reterritorialització que es va produir a la literatura catalana durant aquell temps, i que resultà singularíssim dins del context de les literatures europees.

postmodernitat minimalista italiana i nord-americana que proposen Quim Monzó i Sergi Pàmies al llarg dels vuitanta i dels noranta, les alternatives maximalistes (de Quim Soler, Miquel de Palol, Ramon Monton o Max Besora), els jocs amb les lògiques genèriques, d'Ofèlia Dracs a Martí Rosselló o Ferran García, i les propostes de literatura potencial i procedimental, que conceben oulipianament l'escriptura com una operació i ja no com una expressió o una representació. L'objectiu és el de cartografiar el territori de l'escriptura catalana postmoderna en les seves relacions amb les narratives globals contemporànies.

12.15-13.15 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Antoni Isarch.

Institucions culturals i vida literària, Oriol Ponsatí-Murlà (Universitat de Girona).

La sortida de la clandestinitat d'Òmnium Cultural (1967), la reorganització del PEN Català a l'interior (1973), la celebració del Congrés de Cultura Catalana (1975-1977), el reconeixement oficial de l'Institut d'Estudis Catalans (1976) i la fundació de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1977) marquen una primera dècada de represa d'activitat cultural, necessàriament protagonitzada per entitats privades. La recuperació del Departament de Cultura de la Generalitat provisional (1977) i definitiva (1980), la represa de la Institució de les Lletres Catalanes (1987), el lent procés de consolidació de l'Institut del Teatre, la inauguració del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (1994) i del Teatre Nacional de Catalunya (1996), o la creació de l'Institut Ramon Llull (2002) permeten la plena incorporació de les grans administracions en la vida cultural i literària de Catalunya. Aquestes institucions han evolucionat de manera notable al llarg dels darrers 20 o 30 anys, en consonància amb el desplegament d'una producció literària i d'una indústria editorial cada cop més robusta.

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

Sota el pes dels gegants anglòfons: com construir una ciència-ficció catalana pròpia, Sara Martín Alegre (Universitat Autònoma de Barcelona).

La literatura catalana de la postmodernitat és també la dels gèneres, que a més ocupa múltiples nivells, des de la pura fórmula a l'alta creació literària. Entre els gèneres, aquest treball considerarà el cas de la ciència-ficció, que ha crescut notablement en català en les últimes dècades gràcies al treball de les noves editorials independents i d'un fàndom petit però molt actiu i que no sembla encara gaudir de suficient prestigi.

Com passa a totes les llengües, la ciència-ficció catalana s'enfronta, però, al problema de la seva gran dependència de l'entorn anglòfon, des del qual aquest gènere es projecta al món, i al problema afegit de la recança dels lectors catalans a gaudir de la seva lectura sense prejudicis. A més, la seva projecció internacional mitjançant la traducció és pràcticament inexistent. Aquest treball es proposa fer un repàs d'aquestes qüestions i, sobretot, esbrinar com han entrat exactament els autors anglòfons a l'àmbit català investigant, d'una banda, com s'han gestionat les traduccions, i, de l'altra, com han influït els seus textos en els autors més reconeguts.

La literatura infantil i juvenil: un reflex de la postmodernitat, Enric Falguera Garcia (Universitat de Lleida) i Moisés Selfa Sastre (Universitat de Lleida).

Aproximació i estudi de conjunt del panorama narratiu infantil i juvenil català des de finals dels anys seixanta, coincidint amb la recuperació cultural i pedagògica, i fins a l'actualitat amb l'objectiu d'apuntar línies mestres que puguin integrar la narrativa infantil i juvenil en l'ecosistema general català. Se'n comprovarà l'evolució des dels primers plantejaments postmoderns: si la fragmentació, els conflictes identitaris i la reflexió sobre el jo, l'autoficció, la dicotomia urbà/rural, la ironia, el pensament feminista, l'autoreferencialitat o els nous hàbits de consum que impliquen uns discursos posttextuals en els quals el lector té un paper actiu, creatiu en la construcció del text, estan presents en la literatura infantil i juvenil en llengua catalana escrita durant les quatre darreres dècades. Es constatarà que es tracta d'una literatura que respon plenament als reptes que tota literatura té plantejats en aquest primer quart de segle XXI, com ara la literatura digital o els plantejaments teòrics.

La narrativa post-crisis en catalán desde el marco estatal, Christian Claesson (Universitat de Lund).

La crisi econòmica, social i política de 2008 ha suposat un nou corrent en la literatura espanyola. El que es podria denominar la narrativa postcrisi —el prefix no implica una superació dels efectes de la crisi, sinó el qüestionament o la reconfiguració d'aquests efectes, com una manera d'entendre el canviant panorama social, cultural i polític —ha implicat una forta politització, una atenció a la precarietat com a fenomen social i com a estratègia estètica, una consciència de classe, un qüestionament de la ideologia hegemònica i fins i tot una discussió sobre la identitat nacional.

En la meua intervenció faré una lectura comparativa i estudiaré fins a quin punt aquests mateixos trets es manifesten en la literatura en català, i quins podrien ser els trets específics d'una narrativa postcrisi catalana, amb especial atenció al tema de les identitats nacionals i la llengua. També comentaré els possibles punts de contacte entre la narrativa en català i la de les altres llengües de l'Estat.

13.15-14.15 Aula Magna. Taula rodona. *La narrativa del meu temps*. Amb Núria Cadenes, Víctor García Tur, Empar Moliner i Jordi Puntí. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

14.15-16.00 Pausa.

16.00-17.45 Aula Magna. Ponències. Presenta i modera: Núria Santamaria.

La narrativa del meu temps. Quarantena, Màrius Serra. Exploraré la influència dels mitjans de comunicació públics en català, nascuts ara fa quaranta anys, sobre la narrativa catalana d'aquest període, que és la dels meus coetanis, a qui pràcticament he anat llegint a mesura que publicaven. La hipòtesi és que aquests quaranta anys de mitjans audiovisuals en català han promogut dues tendències complementàries: d'una banda una identificació cada cop més indefugible entre autor i narrador, no només en l'autoficció explícita, i per l'altra l'auge d'un tipus de ficció documental que valora per damunt de tot el «fet real», de vegades a partir d'elements textuais no elaborats que se'ns presenten com a mostres de realitat en brut. Ho faré amb una quarantena d'exemples narratius concrets.

Inicis, canvis i continuïtats de la narrativa catalana de la postmodernitat (1968-2023), Jordi Marrugat (Universitat de Barcelona). En els anys seixanta, també als Països Catalans, es constata l'inici de la postmodernitat, entesa com la nova condició cultural del capitalisme tardà. Les noves formes de producció, difusió i consum cultural en una societat que ja va cap al postindustrialisme (tal com constata immediatament Joaquim Molas entre 1969 i 1971), comencen a transformar el lloc social, les formes i les concepcions dels gèneres narratius. Són uns anys de canvi. Des de finals de la dècada i al llarg de la del 1970 aquest canvi es consolida. La prova és que els nous plantejaments que caracteritzaran els gèneres narratius durant les dècades següents queden oberts en la seva diferència amb els moderns durant aquests anys. En aquesta ponència es resseguiran aquests plantejaments narratius característicament postmoderns a través de quatre dels molts possibles fils conductors possibles: 1) la narrativa com a gènere obert i promiscu com a conseqüència de la seva imbricació amb els cada cop més omnipresents mitjans de masses, fenomen indestruïble de la crisi de la idea moderna d'art autònom; 2) les noves narratives de la identitat, que centren l'interès en la definició sectorial dels personatges com a resposta a una societat cada cop més comunicativa, però en jocs de llenguatge restrictius com a conseqüència de la crisi dels grans relats; 3) el postmodernisme, entès com una resposta autoconscient a la narrativa moderna des de la plena assumptió de la condició cultural de la postmodernitat; i 4) la construcció d'una literatura popular que cada cop s'allunya més de les formes modernes i premodernes en què s'havia donat.

17.45-18.00 Pausa.

18.00-19.00 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Jordi Marrugat.

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Francesco Ardolino.

Usos textuals de la ciència-ficció en la literatura catalana de la postmodernitat, Víctor Martínez-Gil (Universitat Autònoma de Barcelona).

Teòrics com Brian McHale o Fredric Jameson han fet servir la ciència-ficció per exemplificar les característiques de la postmodernitat i, fins i tot, per definir-la. Un dels temes de debat ha estat en quin moment es pot detectar aquest lligam, especialment pel que fa al món anglosaxó. Després de la Segona Guerra Mundial, com defensa M. Keith Booker? Durant els anys seixanta? Aquesta comunicació parteix de la definició d'unes quantes característiques que es poden associar amb la ciència-ficció postmoderna per aplicar-les a la literatura catalana: 1) la consciència metaficcional; 2) la introducció o el conreu especial de determinats continguts; 3) la redefinició dels conceptes d'evolució temporal i de progrés;

La literatura catalana de postcrisi (2010-2020): una panoràmica, Júlia Ojeda (Universitat Oberta de Catalunya)

L'esclat de la bombolla immobiliària a l'Estat espanyol el 2008 va obrir un període polític, social i econòmic sense precedents des de l'arribada de la democràcia. Aquest context de desafecció generalitzada va propiciar l'aparició d'un conjunt de narratives que volien indagar les causes i les conseqüències que va comportar el desencadenament d'aquesta crisi múltiple. L'objectiu de la intervenció és presentar, en forma de panoràmica tematicoargumental, com la narrativa catalana produïda en l'última dècada (2010-2020) ha representat el que anomenarem el període de postcrisi, és a dir, els anys en què es pateixen les conseqüències de la crisi financera i de les polítiques d'austeritat subsegüents, i que a

4) els debats sobre el valor de la literatura de consum; i 5) la hibridació com a marca formal. Veurem com aquestes qüestions ja són presents a partir de final dels anys seixanta en els autors catalans de ciència-ficció i analitzarem com es desenvolupen fins a l'actualitat en un marc que inclou elements d'innovació i alhora usos textuais tradicionals del gènere.

La narrativa fantàstica en llengua catalana (1968-2023): transgressió, ideologia i liminaritat, Alfons Gregori (Universitat Adam Mickiewicz).

La narrativa fantàstica en llengua catalana des dels seus inicis s'ha desenvolupat a l'ombra d'un cànon historiogràfic que l'ha obviada o menystinguda. També durant els anys 50 i 60, malgrat la repercussió que van assolir escriptors com Calders, Perucho o Pedroló. D'entre els hereus d'aquesta tradició reinventada de la narrativa fantàstica cal destacar un parell de col·lectius d'escriptors sorgits ja en el període que ens ocupa, el projecte dels quals també va ser controvertit perquè la seva producció no mimètica no acabava d'ajustar-se als postulats dels seus programes d'actuació.

Incidiré en les problemàtiques esmentades per analitzar el desenvolupament del fantàstic en les nostres lletres des del 1968 com una eina transgressiva tant a nivell formal com ideològic, per bé que també plantejaré la liminaritat amb d'altres modalitats de l'insòlit, com ara el meravellós, el surrealisme o el realisme màgic, a fi de descriure com s'han bastit al llarg d'aquestes dècades les línies mestres de la narrativa fantàstica catalana i com aquesta s'ha anat modelant en diferents corrents o opcions estilístiques per l'acció intratextual i l'evolució sociohistòrica.

Catalunya s'imbriquen amb el Procés independentista. La relació existent entre aquests fenòmens d'ordre sociopolític genera noves preguntes, que permeten analitzar si ha sorgit una necessitat o una voluntat d'articular una nova consciència nacional o una nova identitat catalana des de la literatura.

El fantasma de l'autoficció en català, Ricard Ripoll (Universitat Autònoma de Barcelona).

L'autoficció té mala premsa. A França, on va néixer, perquè durant un llarg temps semblava que tota la producció narrativa havia de presentar-se com un testimoniatge de dolors, de males experiències o de traumatismes mal resoltos. En la producció catalana diria que, sovint, no s'ha entès gaire l'aportació de l'autoficció a la literatura. Enlloc, l'autoficció no és cap testimoniatge, sinó que fa creure que ho és. Però s'inscriu com a ficció d'un jo que, com a testimoni d'una escriptura, ens obre les portes d'unes intimitats passades pel sedàs de la literatura. La producció catalana sovint no gosa afirmar-se com a autoficcional i juga al voltant del concepte: entre autobiografia i ficció, l'autoficció és una manera de fer literatura a partir d'una hibridació de gèneres, però mai no s'inscriu com a reportatge d'una vida. Veurem com alguns autors (Albert Forns, Adrià Pujol, Manuel Baixauli...) utilitzen l'autoficció per depassar els límits d'una narració convencional i tornen a la literatura l'essència de tota escriptura, la d'un viatge amb uns mots que, a partir del mirall del JO, parlen dels altres.

19.00-20.00 Comunicacions. Aula Magna. Presenta i modera: Jordi Marrugat.

La novel·la històrica catalana en la postmodernitat (1968-2023), Antoni Isarch (Universitat de Barcelona). Tal com ha estat remarcat per la crítica autoritzada, un dels fenòmens més significatius de la literatura de la postmodernitat és el conreu de la novel·la històrica en diferents variants i models. Als Països Catalans, la irrupció del gènere es detecta ja als anys setanta, i se'n pot testimoniar una presència recurrent a partir dels anys vuitanta i noranta. Una part molt significativa d'escriptors catalans contemporanis han fet incursions en el gènere, vehiculant l'interès per la història local i universal amb ficcions de factura i intencionalitat ben diverses. Les novel·les representatives d'aquesta modalitat han tendit a formalitzar-se en un repertori de tècniques, estructures i recursos limitat, mentre que temàticament han cobert un espectre ampli que cobreix des de les meres recreacions escenogràfiques del passat fins als intents de comprensió significativa de períodes històrics, passant per narracions d'intriga allunyades del present o novel·les amb una clara vocació política o ideològica.

La novel·la criminal catalana de la postmodernitat: una perspectiva global, Stewart King (Monash University, Austràlia). Aquesta presentació analitzarà el desenvolupament del gènere criminal en català des de finals dels anys seixanta fins a l'actualitat. S'estudiaran les tendències principals del gènere no tan sols dins del context literari, cultural, social i polític català, que és típic dels estudis sobre el gènere en català, sinó també dins del desenvolupament del gènere a nivell internacional. Així, la presentació oferirà noves interpretacions de la novel·la criminal catalana durant els últims 50 anys a la llum de les noves aportacions crítiques que des de fa una dècada han revolucionat l'estudi del gènere. Concebre el gènere criminal català com a forma de literatura mundial ens permetrà plantejar noves preguntes sobre el lloc i la contribució de la novel·la de «lladres i serenos» en català al gènere internacional.

Dimecres 29 de novembre de 2023. Universitat de Barcelona

9.00-10.45 Aula Magna. Ponències. Presenta i modera: Núria Santamaria.

La no-ficció del meu temps. No pas sobre els marges, sinó des dels marges: petit pom de batusses crítiques, Josep Murgades (Universitat de Barcelona). Petició de principi: inclusió d'*Els Marges*, al llarg del darrer mig segle, en la dinàmica de postmodernitat pròpia del context cultural català. Viabilitat d'una crítica acadèmica coneixedora de la tradició i atent alhora a l'actualitat del moment. Fonamentació de valors i impugnació de contravalors.

Règims de valor en el camp literari català (1968-2022): un tauler de joc, Mercè Picornell (Universitat de les Illes Balears). Des del tardofranquisme ençà, el lloc de la literatura en el camp cultural i social català —això és, la seva rellevància en la definició d'un model de cultura o, fins i tot, de nació, i en la seva reproducció social— ha estat un tema de debat reiterat, però també un espai en transformació. El debat s'ha manifestat, com conegut, en relació amb la funció del cànon o, amb menys visibilitat, amb l'espai de la literatura catalana en els programes d'ensenyament. La transformació té a veure amb els èxits i les resistències a la implantació d'un projecte de «normalització», els processos de la qual, segons Josep-Anton Fernández (2008), motiven una crisi en els procediments de legitimació, identificació i valoració de la cultura catalana, una crisi que l'investigador considera típicament postmoderna. En aquesta ponència m'interessa centrar-me en com aquestes diverses transformacions actuen sobre la darrera crisi identificada per Fernández i que afecta la categoria «valor». Proposaré una hipòtesi de treball de base bourdiana, en la qual es dibuixen quatre posicions per a l'atribució de valor, ocupades emblemàticament pel cànon, el *nobrow*, la patrimonialització i els premis. Per concretar les meves interpretacions partiré d'un recull ampli i diacrònic de discursos crítics sobre els temes tractats, i també de petites bases de dades que em permetran —esper— objectivar les meves impressions i analitzar algunes dades fins ara no elaborades en d'altres anàlisis sobre el període.

10.45-11.15 Pausa.

11.15-12.45 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Josep Murgades.

Dietarisme i postmodernitat, Anna Esteve (Universitat d'Alacant).

Amb aquest títol pretenem aproximar-nos a un dels fenòmens més importants i atractius que s'han produït en la literatura catalana dels darrers trenta anys: l'eclosió i la consolidació del dietarisme. Aquesta forma d'escriptura, que ha eixamplat el

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Josep M. Domingo.

Mitificació i fantàstic en la narrativa catalana dels 70, Andratx Badia (Universitat de Lleida).

Entre 1968 i 1983 es concentren anys decisius per al futur de la novel·la, una fase de crisi i reformulació. L'objectiu és estudiar un corpus d'autors dels Països Catalans que irrompen als 70 per oferir un estudi panoràmic d'una de les principals

gènere assagístic, compta amb una tradició sòlida en les nostres lletres, però experimenta una puixança notable en sintonia amb una època com la postmodernitat que potencia alguns dels seus trets més distintius: el fragmentarisme, la subjectivitat o l'exaltació de l'individualisme, la llibertat formal i temàtica, el límit difús entre realitat i ficció, el discurs sobre la identitat, o el presentisme, de què parla Enric Balaguer en l'assaig *La totalitat impossible*.

A hores d'ara, el dietarisme viu un moment de gran vitalitat i d'una riquesa extraordinària, amb diversitat de propostes i amb un relleu generacional imprescindible per a la salut literària de qualsevol cultura. Un recorregut per algunes d'aquestes obres ens permetran fer dialogar dietarisme català i postmodernitat.

Ficció i polifonies en l'assaig actual, Gonçal López-Pampló (Universitat de València).

El paradigma de la postmodernitat permet l'aparició d'estratègies que vulneren el pacte autobiogràfic característic de l'assaig clàssic. Esdevenen cada vegada més explícites i s'inscriuen en un joc que exigeix la complicitat del lector.

El nostre objectiu és facilitar diferents exemples de com aquest pacte autobiogràfic s'ha afeblit en una part de la literatura catalana actual per mitjà d'estratègies diverses que, fins i tot, obrin la possibilitat a l'exercici d'un assaig des de la ficció (o l'autoficció). Però, al mateix temps, aquesta perspectiva no ens ha de fer obviar dues dimensions més del panorama actual: 1) les obres en què es manté el valor semàntic i pragmàtic del pacte autobiogràfic són encara majoritàries; i 2) existeixen altres possibilitats de desenvolupament d'aquesta mena d'escriptura, en les quals el factor clau és una polifonia que inclou el pacte autobiogràfic, però que es basa en l'aparició de veus distintes a la de l'enunciador.

Les narracions de la nació: l'assagisme sobre els Països Catalans (1968-1990), Jan Bruguera (Editorial 3i4).

inquietuds de l'època: el conreu del fantàstic. A la vegada, molts escriptors opten per la creació de mons mítics a l'estil de Macondo, geografies literàries singulars que permeten, hibridades amb el fantàstic, qüestionar el sistema heretat i projectar cap al futur debats ben actuals. Per tant, és significatiu entendre com es produeix aquesta hibridació, de quins instruments se serveix i amb quins motius ho fa, amb una doble intenció: per un costat, analitzar com fantàstic i mitificació són indispensables per transgredir el text i porten el codi narratiu a nous àmbits d'investigació (noves fronteres estètiques, nous paradigmes socioculturals...); per l'altre, certificar la vigència d'aquestes obres emmarcades en el seu temps irrepètible.

Matar el pare/Assassinar l'àvia. Constel·lacions homoeròtiques i incisions teòriques en la literatura i la crítica catalanes dels setanta, Ester Pino (Universitat de Barcelona).

Aquesta comunicació proposa un recorregut per la circulació d'alguns conceptes del pensament francès en el camp crític i literari català dels anys setanta (com els de «neutre», «gaudi» i «escriptura») a partir d'una constel·lació homoeròtica de crítics i escriptors (Alberto Cardín, Biel Mesquida i Terenci Moix, entre d'altres) que, a través de diverses produccions i plataformes literàries i crítiques, van transgredir els usos del llenguatge alhora que van socavar el cànon hegemònic. Així mateix, analitzarem com, des dels marges de la cultura, es va possibilitar una revolució epistèmica del subjecte que va atemptar contra els discursos de la família, l'estat i la religió i que, avui en dia, pot oferir claus per contrarestar l'exhortació a l'autenticitat de les lògiques neoliberals.

El debat sobre la història de la literatura catalana des dels anys 70 fins avui, Gemma Pellissa (Universitat de Barcelona).

L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar el debat historiogràfic sobre la construcció de la història de la literatura catalana en la postmodernitat. Així, ens centrarem en el canvi de paradigma en

El debat al voltant del concepte i de la idea de Països Catalans fou especialment intens dels anys seixanta als vuitanta del segle passat. I es desenvolupà, en bona mesura, a través de l'assaig. Aquesta comunicació, doncs, pretén fer una anàlisi de les diverses narratives de la nació que, per mitjà de l'escriptura assagística, entraren en joc durant aquesta cronologia. En un primer moment, les «introspeccions col·lectives» que s'escriviren ho feren en el marc del resistencialisme antifranquista amb la voluntat de generar una nova visió de la realitat catalana, valenciana o balear i bastir alternatives futures. L'assaig *Nosaltres els valencians* (1962), de Joan Fuster, n'és el cas més paradigmàtic. El context canvià a partir de la Transició i de l'establiment dels nous marcs autonòmics. Mentre que a Catalunya s'hi institucionalitzava un nacionalisme principatí, a les Illes i al País Valencià s'hi afirmava una identitat regional autonòmica. En el cas concret valencià, el conflicte identitari generat pel blaverisme, la institucionalització del seu univers simbòlic, i el fracàs electoral del nacionalisme valencià, produïren un ampli debat sobre la idoneïtat o no i les possibles alternatives al projecte nacional dels Països Catalans.

l'organització de les èpoques literàries en què s'ha ordenat la literatura catalana, l'elaboració d'un cànon literari a partir de les obres comentades i la incorporació de l'estudi de la literatura contemporània del s. XXI dins de la nova història de la literatura. També comentarem les descobertes més rellevants en la recerca sobre la literatura catalana que n'han transformat l'anàlisi historiogràfica, pel que fa a l'època medieval (per exemple, la crisi del concepte d'humanisme [Badia], l'edició d'obres poc conegudes per interpretar autors clau del període estudiat, com ara Ausiàs March), a l'època moderna (Rossich, Solericens) i a l'època contemporània (amb les aportacions de Jordi Castellanos al debat historiogràfic).

12.45-13.45 Aula Magna. Taula rodona. *La crítica literària del meu temps*. Amb Àlex Broch, Jaume Coll Mariné, Dolors Oller i Marina Porràs. Presenta i modera: Josep Murgades.

13.45-15.30 Pausa.

15.30-17.15 Aula Magna. Ponències. Presenta i modera: Jordi Marrugat.

La poesia del meu temps, Víctor Sunyol. En un temps caracteritzat pel soroll i per l'oblit o desaparició d'allò que no s'esforça a mostrar-se, es fa difícil una visió equilibrada de qualsevol manifestació cultural. En poesia, creació, edició, difusió, públic i crítica, els darrers anys han sofert canvis fonamentals que segurament n'han arribat a trasbalsar l'essència i la funció. Un element clau a tenir en compte és la relació amb la llengua i el seu ús, la vinculació de la llengua a les poètiques i el paper de la oralitat. La relació amb les tradicions, antigues o recents, és un altre factor que s'ha transformat i que l'afecta profundament. A més, com tota la cultura, possiblement la creació poètica està passant per un procés d'homogeneïtzació basat en alguns, pocs, models. Paral·lelament a un ressorgiment de la difusió de la poesia, hi ha la pèrdua de presència i desaparició de la majoria de cartografies literàries; essent considerada, la

poesia, *de facto*, residual. És aquest context el que ha de determinar una visió, particular, de la poesia d'aquest temps.

Genealogia de la poesia catalana a l'època de la seva reproductibilitat digital, Laia Badal (Universitat de Barcelona). La postmodernitat —entesa, en el context del congrés, en termes epocals— s'ha llegit en diverses ocasions des del paradigma de l'entropia: la dispersió absoluta de discursos i llenguatges ha tendit a la homogeneïtzació de tots ells sota el ventall del caos. Pensar la poesia de la postmodernitat catalana implica recuperar més de cinquanta anys de materialismes, discursos, circumstàncies... que han creuat la concepció de la poesia, les seves condicions de producció i les seves característiques, i que emergeixen en els poemes del present, ja sigui en forma de diàleg, de presència o d'espectre. Jameson, en teoritzar sobre la postmodernitat, anomena «pastitx» a l'estructura acumuladora d'aquest món en què la matèria primera de l'art i del llenguatge sembla esgotada. Davant d'això, els artistes juguen, juxtaposen, recuperen, recombinen... La digitalització del món i la cultura no ha fet més que exacerbar aquest funcionament; hiperconnectats, hiperproductius i contradictoris, els poetes busquen la manera de rebutjar aquest món en el qual no poden evitar de participar.

La contradicció hi és, entre els poetes, però també en el si de l'obra de cada un d'ells, i de manera cada cop més accentuada en els últims anys. És per això que no podem disposar-nos a fer-ne una anàlisi exhaustiva. Aquesta conferència respon a un intent de configurar la genealogia de diversos dels elements que se sedimenten dins del «pastitx» de la poesia més recent, resseguir les significacions i circumstàncies d'alguns dels aspectes recurrents en la poesia catalana des dels anys setanta fins ara, i veure quines constel·lacions s'han generat en la trobada de la poesia catalana amb l'època postmoderna. Ens centrarem en l'anàlisi d'algunes línies, com ara la concepció de l'experiència, la relació amb el llenguatge o la relació inevitable amb el temps i la política i amb la tradició.

17.15-17.30 Pausa.

17.30-18.30 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Francesco Ardolino.

La postmodernitat poètica de «Llibres del Mall» (1973-1988). Entre la cabota i el clau, Jordi Florit Robusté (Universitat Pompeu Fabra).

L'objectiu es basa en la detecció de valors considerats sincrònicament o retrospectivament postmoderns i postmodernistes a partir de l'obra dels principals poetes que conformaren el catàleg de l'editorial «Llibres del Mall».

En primer lloc, establirem un mínim marc conceptual sobre la terminologia i els valors associats al terme postmodernitat.

Nous poetes catalanes contemporànies: de Zoraida Burgos a Ester Xargay, Caterina Riba (Universitat de Vic).

En aquesta comunicació voldria centrar-me en una determinada generació de poetes contemporànies d'expressió catalana. El propòsit d'aquesta recerca és el de reivindicar i difondre l'obra d'aquestes nou poetes i d'analitzar-ne les confluències temàtiques i estilístiques, de manera que es vagi esbossant un mapa de tendències literàries. Per altra banda, un millor coneixement d'aquestes poetes permetrà

En segon lloc, es presentarà una breu història del naixement de la inicial col·lecció i posterior segell editorial així com dels seus dirigents i principals integrants. Això ens permetrà contextualitzar l'aparició d'aquesta nova lleva poètica que rebutjarà el realisme social fins llavors dominant en pro de noves poètiques, fins al punt de marcar tot un nou panorama, i no només líric, fins al final de la dècada dels vuitanta.

En darrer lloc, l'anàlisi d'una selecció de poemes de Ramon Pinyol, Marià Mercè Marçal, Xavier Bru de Sala, Miquel de Palol i altres ens permetrà plantejar fins a quin punt va existir no únicament una consciència d'època o un corrent estètic que s'acordi amb la terminologia plantejada, sinó una conjunció d'ambdós valors. En definitiva, fins a quin punt aquells cops de mall van picar el clau per la punta ideològica o per una cabota merament estètica.

La renovació poètica catalana a la Mallorca i la València dels anys 70 del segle XX, Pere Ciscar (IES Xest número 1).

Entre 1972 i 1974 a Mallorca i a València apareixen uns joves escriptors que canviaran el panorama poètic i de manera puntual l'editorial en la nostra llengua. Ho faran de la mà o en contra dels mestres anteriors (Blai Bonet i Estellés, respectivament). Compartiran projectes (revistes, recitals, antologies, AELC) i postures (antirealisme històric, antifranquisme, antimètrica i antiversificació, pancatalanisme) amb els del Principat. Mentre a València triomfa l'irracionalisme, a Mallorca el realisme, renovat, continua amb un egotisme i un ultralocalisme heretat de Bonet. Mallorca publica poesia experimental i ressitua els seus *outsiders* dels 60 (Riera, Bauçà, Fiol). La llibertat, la ràbia i l'erotisme esdevenen temes comuns. Mallorca blasma el turisme i València el blaverisme. Construiran projectes i se'ls enderrocaran mentre avancen els 80, s'imposa el principi de re(i)alitat autonomista, es retorna a la lírica i es margina l'avantguarda; molts dels 70 deixaran de publicar fins al XXI.

inscriure-les dins la tradició literària catalana i posar-les en relació amb la resta del corpus.

Es tracta de nou escriptors nascudes entre 1933 i 1960, que tenen una obra consolidada amb propostes literàries molt diverses i que reflecteixen sensibilitats lingüístiques d'indrets diversos del territori de parla catalana. Concretament, són Zoraida Burgos (Tortosa, 1933), Antònia Vicens (Santanyí, 1941), Marta Pessarrodona (Terrassa, 1941), Margarita Ballester (Barcelona, 1942), Anna Montero (Logroño, 1954), Rosina Ballester (Les Borges del Camp, 1949), Montserrat Rodés (Barcelona, 1951), Dolors Miquel (Lleida, 1960) i Ester Xargay (Sant Feliu de Guíxols, 1960).

«No soc la representant que et convé»: les poetes catalanes del XXI dins un marc internacional, Meritxell Matas (Universitat de Barcelona)

Al tombant del 2000 les poetes catalanes revolucionen el panorama poètic postmodern amb una producció abundant i de qualitat amb propostes provocadores, transgressores, innovadores i eclèctiques que s'han consolidat durant la segona dècada del XXI. Amb perspectives i enfocaments molt diversos, les autores escriuen sobre i des del cos amb temàtiques com ara el desig, la identitat, el gènere, l'abjecció i la sexualitat. Estem davant d'un fenomen aïllat o hi ha una afiliació amb altres tradicions contemporànies? Com es situen les poetes catalanes en un marc internacional? Les autores catalanes han anat obrint la mirada cap a les seves contemporànies en anglès, italià i castellà, d'Europa a Amèrica i al Carib —Miriam Reyes, Laia López Manrique, Jamila Medina Ríos, Rupi Kaur, Shivane Ramlochan, Tiphany Yanique, Viola lo Moro, Elisa Ruotolo i Giovanna Cristina Vivinetto. Amb una lectura atenta veurem si el cos també és una temàtica persistent, quins estils es comparteixen i, també, les diferències entre produccions.

18.30-19.30 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

Citar i recitar. Alguns usos de la «segona mà» en la lírica postmoderna en català, Pere Ballart i Montserrat Marsal (Universitat Autònoma de Barcelona).

La comunicació té per objectiu una revisió del sentit i valor literaris de la citació, entesa com a pràctica intertextual deliberada, i un triple front d'interessos: (1) una reflexió teòrica sobre el fenomen de la reescriptura, sobre la base dels treballs clàssics de Gérard Genette *Palimpsestes* (1982) i Antoine Compagnon *La seconde main* (1979); (2) un assaig de tipologia de les diferents modalitats de citació i els respectius usos i efectes dins el marc específic del poema líric, de l'al·lusió més reverencial al recurs més mordaç i satíric. (3) Finalment, l'abocament de la taxonomia damunt d'un corpus poètic sincrònic i representatiu de la poesia catalana de les darreres dècades pretindrà apreciar si el «treball de la citació» ajuda també històricament a caracteritzar millor un període definit proverbialment sota el signe d'un diàleg irònic amb la tradició i formes tan productives com el pastitx o la paròdia.

La noció de buit en la postmodernitat literària catalana, Dolors Perarnau Vidal (Universidade de Santiago de Compostela).

Es presentarà la noció de buit com a possible marc de comprensió d'una tendència poètica que, paral·lelament a la no figuració en la pintura, a la desocupació de l'espai en l'arquitectura i l'escultura, i al silenci en la música, ha configurat un buit en i des de la mateixa matèria de la literatura, un buit que, no essent mitjà d'expressió d'allò que no es pot dir amb el ple és prova, tanmateix, de la seva existència.

Amb l'expressió «Poètiques del buit» volem retre compte de tot un seguit de pràctiques que, aproximadament d'ençà del darrer terç del segle XX, han fet de la crisi del llenguatge i del seu consegüent silenci un

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Francesco Ardolino.

Rebentem el text: els formats de la poesia oral a finals del segle XX, Marta Font Espriu (IES Infanta Isabel d'Aragó).

L'expressió «finals de segle» sempre porta una càrrega d'eclosió de noves tendències que són conseqüència de la revisió del que hem estat (tradició) i la necessitat de renovació. I si hi afegim segle XX, topem amb la postmodernitat. Això és, a la poesia catalana, l'oralitat en totes les seves manifestacions: recitals, *performances*, poesia experimental, etc. Espai on es barreja origen i accions del «dir». El i la poeta esdevenen *autors-actors* en un acte performatiu que concep la paraula poètica com un cos viu que neix i peix en *alteritat*.

L'objectiu de la comunicació és triple. Per una banda, reunir i ordenar les diferents temptatives metodològiques i terminològiques que han treballat amb la poesia catalana per tal de poder classificar i interpretar el fenomen oral (Costa o Gayà, entre altres). Per altra banda, proposar un itinerari d'autors/es i produccions literàries protagonistes d'aquesta pràctica: des d'Enric Casasses i tot el seu entorn, l'Horígonal com un espai d'acció, fins arribar a Josep Pedrals, que obre les portes al nostre segle. Per acabar, s'intentarà donar resposta al perquè d'aquesta necessitat de rebentar el text per buscar la *significació* de la paraula.

Els joves poetes del tombant de segle: temes i estratègies, Míriam Ruiz-Ruano (Universitat Autònoma de Barcelona).

La poesia de l'experiència practicada per Gabriel Ferrater troba en els autors dels setanta continuadors de l'estètica realista i urbana. Aquest model perviu encara a finals del segle XX, per bé que desgastat (no només pel que fa a plantejaments i fórmules, sinó també perquè el món que es construeix a partir de l'última dècada del segle XX planteja un nou ordre en diferents àmbits: polític i econòmic, però també pel

espai poètic propi, el punt de partida d'un llenguatge l'ús poètic i crític del qual ha pensat i parlat del conflicte *com a conflicte* i, per tant, *en* (el) conflicte. A diferència de la modernitat, doncs, la dificultat a què s'enfronten aquestes pràctiques no és la del silenci precisament, i d'aquí la noció de buit que proposem per tal de distingir-les-en, car la crisi és la raó de la seva existència, una raó negativa que les du, tanmateix, a l'afirmació d'un llenguatge *també* en crisi, a la dificultat de pensar i parlar no *de* sinó *en* i *des de* la dificultat mateixa.

que fa a relacions humanes i a la posició de l'individu al món). L'objectiu d'aquesta comunicació consisteix a explicar, a partir d'una tria de cinc poetes nascuts a finals de la dècada dels seixanta i principis dels setanta, com els autors joves durant el tombant de segle obren noves vies dins d'aquest imperant model realista i reflexiu d'ascendència ferrateriana. Els poetes escollits són Josep Lluís Aguiló (Manacor, 1967), Gemma Gorga (Barcelona, 1968), Jordi Llavina (Gelida, 1968), Elies Barberà (Xàtiva, 1970) i Jordi Julià (Sant Celoni, 1972) i se n'examinarà l'obra publicada des dels anys noranta fins a 2010.

1968
2023

Dijous 30 de novembre de 2023. Institut del Teatre de Barcelona

8.45 Teatre Estudi. Benvinguda institucional a càrrec de Sílvia Ferrando, directora de l'Institut del Teatre.

9.00-10.45 Teatre Estudi. Ponències. Presenta i modera: Carles Batlle.

El teatre del meu temps, Sergi Belbel. A finals dels anys 80 del segle XX, i gràcies a una sèrie de factors, entre els quals la direcció de Domènec Reixach al Centre Dramàtic de la Generalitat, la creació de la Sala Beckett de Barcelona, els estudis de Dramatúrgia a l'Institut del Teatre i la proliferació de sales de petit format, aleshores anomenades «Sales Alternatives», es produeix un retorn progressiu i cada vegada més decidit pel teatre de text en llengua catalana. A mitjans dels anys 90, fins i tot el teatre privat, amb empreses com Focus i Anexa, s'afegeixen a la recerca de nous textos catalans per a les seves produccions. Amb la creació del Teatre Nacional, ja al segle XXI, les produccions d'autors i autores teatrals catalans vius es fan cada vegada més presents en les programacions regulars dels teatres de Barcelona i de Catalunya. Tot i un cert retrocés els últims anys, sobretot en l'àmbit públic (TNC i Lliure), al contrari que en l'àmbit privat, en què les estrenes d'autoria catalana contemporània són ben freqüents, no es pot negar que la dramatúrgia catalana textual contemporània gaudeix d'una salut extraordinària, com bé ho demostren la quantitat d'autores i autors vius que escriuen i estrenen textos arreu del món.

El teatre català de la postmodernitat, Núria Santamaria (Universitat Autònoma de Barcelona). En el darrer tram del franquisme, l'any 1964, la RTVE emetia per primera vegada una obra de teatre en català, *La ferida lluminosa* de Josep M. de Sagarra, i el 1969 l'estrena teatral que va obtenir més èxit a Barcelona va ser *La Pepa Maca*, de Cecília A. Màntua —conspícua guionista de radioteatres. En contrapartida, l'operació *off* Barcelona (1967-1968) posava en evidència l'esvoranc entre els esforços renovadors i els gustos del públic. Mentre uns determinats models teatrals semblaven perfectament solubles amb les exigències del mercat de l'entreteniment, aquells que aspiraven a la renovació expressiva quedaven fora de les principals dinàmiques de producció i exhibició. La forrolla dels muntatges, les creacions col·lectives i les dramatúrgies no textuales obriren uns camins que esdevingueren poc amables per a alguns dramaturgs i, per a tot allò que es percebés com massa literari. Les polítiques dels anys de transició i la incipient bastida institucional d'aleshores tampoc no va aconseguir esmenar dèficits i desequilibris. En aquest estat de coses les preguntes sobre el lloc i les funcions del teatre, prou debatudes, tingueren una especial repercussió en la tasca d'uns dramaturgs que no podien deixar de demanar-se de què escriure (temes), com escriure (quin model de llengua, a partir de quines tècniques, amb quina formació), des d'on escriure (tradicció, identitat), per a qui escriure (públics), per a on escriure (escenaris, concursos, editorials) i per a què escriure. En el decurs d'aquests darrers cinquanta anys les respostes han anat variant a remolc de circumstàncies tan decisives com la globalització o l'omnipresència tecnològica, però es diria que són prou pertinents per descriure les mudances de la literatura dramàtica d'aquest darrer mig segle.

10.45-11.15 Pausa.

11.15-12.15 Comunicacions.

Teatre Estudi. Presenta i modera: Núria Santamaria.

«En les fronteres entre l'art i la vida»: notes sobre el gir performatiu en l'escena catalana (1975-1985), Aïda Ayats (Universitat Autònoma de Barcelona).

El propòsit de la comunicació serà elaborar un estudi de recepció del canvi de paradigma de l'escena catalana entre les dècades de 1960 i 1980, en què s'anirà debilitant la figura tradicional de l'autor dramàtic fins al punt que s'arribi a qualificar el període comprès entre els anys finals de la dictadura i la primera meitat dels vuitanta com la «travessia del desert» del teatre de text. La recerca tindrà com a materials primaris les crítiques seleccionades de tres dels crítics més influents i destacats del període: Xavier Fàbregas, Joan-Anton Benach i Joan de Sagarra, la tasca dels quals ha ajudat a consolidar les bases de la nostra escena contemporània. No es tracta de traçar la història de grups com Els Joglars, Els Comediants, La Fura dels Baus, El Tricicle o La Cubana, sinó d'analitzar el canvi d'uns discursos crítics que, com és natural, reaccionaran a les circumstàncies i tendiran, de forma desigual, a esdevenir participants de l'acollida de les diverses concrecions del que s'ha acabat definint, de forma un punt genèrica, com a «teatre visual».

La dialèctica entre mimesi i ficció: algunes reflexions sobre la poètica metateatral a l'escena catalana, Maria Moreno i Domènech (Universitat de Barcelona).

La hipertròfia autoreflexiva, característica de l'era postmoderna, ha provocat que un dels grans eixos sobre els quals hagi girat la producció escènica sigui l'art teatral i, sobretot, allò que es cou entre bambolines. Més enllà de la mecanització de certes tendències o procediments artístics, però, grans obres de teatre català han emprat aquesta autoreflexivitat per crear un artífici escènic eficaç.

Auditori. Presenta i modera: Gemma Pellissa.

Homòlegs i referents. La recepció de l'estètica postmoderna teatral a la Catalunya de les últimes dècades del segle XX, Ivet Zwatzrko (Sorbonne Université)

Els noms de Ricard Salvat, Josep Maria Benet i Jornet, José Sanchis Sinisterra i Rodolf Sirera establiren les bases per tal que el teatre postmodern pogués desenvolupar-se amb tota la complexitat que l'adjectiu implica i demana. Analitzant i comparant les contribucions teòriques i aportacions artístiques d'aquests quatre referents, així com posant-les en relació entre elles i amb les dels seus homòlegs i precursors europeus, entre els quals cal destacar Bertolt Brecht, Pier Paolo Pasolini i Jerzy Grotowski, aquesta intervenció pretén descobrir el joc de miralls que s'establí entre l'escena europea postmoderna i l'escena catalana que se'n nodria, l'adaptava i l'actualitzava en el propi context. I així mateix, la comunicació proporcionarà una exposició crítica d'alguns dels aspectes més rellevants per comprendre com es va lliurar la disputa estètica del realisme postmodern a la Catalunya de les últimes dècades del segle passat.

Feminisme, cossos i afectes al teatre català del segle XXI, Adriana Nicolau (Universitat de Barcelona).

Des de la dècada del 1990, el teatre català ha presenciat un augment progressiu de les dramaturgues en actiu, una transformació demogràfica que ha evidenciat les desigualtats que travessen el camp. En paral·lel, la influència del pensament i l'activisme feministes s'ha fet cada cop més patent i ha funcionat com un revulsiu per repensar tant les dinàmiques del camp com la representació teatral de les dones i el gènere. Partint dels estudis teatrals feministes anglosaxons, aquesta comunicació plantejarà que, si bé l'autoria teatral femenina en actiu no segueix uns

El propòsit de la comunicació és entendre el sentit de l'artefacte metateatral en la literatura dramàtica en l'era postmoderna. Amb aquest objectiu es desenvoluparan les qüestions següents: 1) veure com s'ha desenvolupat una poètica metateatral que ha passat relativament desapercibuda per la crítica; 2) enumerar els trets més distintius d'aquesta poètica; 3) entendre com es redefineix la noció de teatralitat a partir de l'element metaescènic. En definitiva, es tracta d'entendre com aquesta poètica metateatral, que en paraules de Lehmann (2017) podríem anomenar teatre de la perceptibilitat, ha generat unes peces que difuminen els límits entre mimesi i ficció.

mateixos patrons identificables, en el teatre català de les darreres dècades es poden distingir motius feministes —com els desdoblaments, els trànsits i les genealogies— provinents de diversos corrents activistes o de pensament i presents en un nombre d'obres significatiu. Per il·lustrar-ho, es presentarà un panorama de les dramaturgies en actiu i es presentaran diferents motius a partir d'exemples d'obres concretes.

12.15-13.15 Comunicacions.

Teatre Estudi. Presenta i modera: Núria Santamaria.

«Dramatúrgies de l'ambigüitat» en l'actualitat: recuperant la ficció, Carles Batlle (Universitat Autònoma de Barcelona i Institut del Teatre).

La defensa del retorn del real en l'escriptura teatral dels darrers quinze anys va suposar una alternativa al formalisme entotsolat del «drama relatiu» de les dècades precedents. Un intent de potenciar el testimoniatge, qüestionar la representació i bandejar la ficció per recuperar una consciència fidedigna del món.

En l'actualitat, però, aquesta tendència és objecte de debat: d'una banda, es denuncia el simulacre consubstancial del real en escena i s'argüeix que, superada la revulsió postdramàtica inicial, les dramatúrgies del real s'han posat al servei del sistema. De l'altra banda, no s'entén per què caldria mantenir la ficció —simulació suprema— com a fonament de l'activitat artística: de debò podem refiar-nos de la representació com a instrument fiable de coneixement?

Al bell mig de la polèmica, bona part de les propostes dramatúrgiques dels últims anys han jugat a fer una dramatúrgia de l'ambigüitat: «teatre quasi documental», «autoficció», «nou realisme»... Tot plegat, per subratllar el fràgil equilibri que hi ha

Auditori. Presenta i modera: Gemma Pellissa.

Gèneres de consum i literatura catalana a la segona meitat del segle XX, Àngel Costa (Universitat de Barcelona)

A finals dels seixanta s'inicia, als Estats Units, un canvi de paradigma, en forma d'avantguarda artística, que comença a qüestionar, entre altres coses, el sistema literari i la relació entre públic, cànion i clàssics. Els gèneres de consum —com el còmic o les radionovel·les—, creats durant l'era industrial, i menyspreats tradicionalment per l'alta cultura, es reivindiquen: s'estudien, s'inclouen en les obres literàries i adquireixen nous usos, estretament lligats als moviments de contracultura i d'estètica pop. Si bé la literatura catalana no participà de manera activa en el procés d'industrialització d'aquests gèneres, sí que tingué autors que, als anys setanta, els introduïren decididament a les seves obres, tot donant-los un paper central, en sintonia amb les idees d'aquesta nova avantguarda. Segurament, el cas més rellevant és el de Terenci Moix, que dedicà estudis monogràfics als gèneres industrials i que bastí les seves obres a partir dels nous usos d'aquests gèneres.

entre real i ficcional (i per reivindicar la ficció) i per interrogar-se de manera constant sobre la naturalesa dels materials que conformen l'espectacle.

En aquesta comunicació, mirarem de definir sumàriament les línies principals de la tendència i a estudiar-ne alguns casos.

El teatre català de la postmodernitat: una perspectiva intermedial, Fabrice Corrons (Université de Toulouse Jean Jaurès).

Les evolucions de les tecnologies de la comunicació i de la representació sempre han modificat la concepció de l'acció dins la caixa escènica i, de retruc, la relació teatral tradicionalment coneguda a la cultura occidental com el «principi de quarta pare». A l'època de la postmodernitat, caracteritzada primer per la democratització de la televisió i després per les diverses invencions informàtiques, telemàtiques (internet) i multimèdies, les arts escèniques es nodreixen d'aquestes noves maneres d'ésser al món, com podem constatar-ho als espectacles de teatre no-textual de La Fura dels Baus o Roger Bernat. Ara bé, com la literatura dramàtica integra aquestes innovacions i/o com les rebutja, fent servir a vegades «vells» mitjans? Analitzarem les relacions intermedials a les obres de dramaturgs com Marc Artigau, Carles Batlle, Sergi Belbel, Josep Maria Benet i Jornet, Jordi Casanovas, Guillem Clua, Lluïsa Cunillé, Josep Maria Miró, Jordi Oriol, Victoria Szpunberg, Helena Tornero, Joan Yago.

I després de Brecht, què? La recepció del teatre alemany de la postmodernitat en l'escena catalana, Jordi Jané-Lligé (Universitat Autònoma de Barcelona).

Abordaré la recepció en l'escena catalana de dramaturgs alemanys posteriors a la influència hegemònica del teatre de Brecht dels anys seixanta i setanta del segle passat. Em centraré en la recepció d'autors com Peter Weiss, Peter Handke, Rainer Werner Fassbinder, Heiner Müller, Thomas Bernhard i Elfriede Jelinek, entre altres, i rastrejaré la influència del seu llenguatge teatral en dramaturgs i directors de teatre catalans contemporanis.

Consignaré primerament les traduccions i posades en escena de les seves obres, així com les reaccions de la crítica literària catalana. Documentaré la referència explícita a aquesta influència en presentacions, pròlegs a les obres publicades o en entrevistes (el teatre document de Weiss en Capmany i Romeu, per exemple); resseguiré les referències de la crítica literària, com per exemple la petja de Bernhard en Narcís Comadira, o la de directors de teatre com Castorf, Ostermeier en Àlex Rigola, i també recorreré a la historiografia literària, per exemple, a Francesc Massip i el seu treball «La dramaturgia catalana actual i els seus vincles germànics».

13.15-14.15 Teatre Estudi. Taula rodona. *El teatre del meu temps*. Amb Joan Cavallé, Josep R. Cerdà, Mercè Sarrias i Victoria Szpunberg. Presenta i modera: Núria Santamaria.

14.15-16.00 Pausa.

16.00-17.00 Comunicacions.

Teatre Estudi. Presenta i modera: Jordi Jané-Lligé.

Cinquanta anys de traducció catalana (apunts i propostes d'estudi), Montserrat Bacardí (Universitat Autònoma de Barcelona).

Auditori. Presenta i modera: Núria Santamaria.

Identitat lingüística i gènere en narradores contemporànies d'expressió catalana, Sandrine Frayssinhes Ribes (Université Paul-Valéry)

A recer dels canvis polítics, socials i culturals del país i del món occidental, del 1968 ençà la literatura catalana, en general, i la traducció, en particular, han experimentat transformacions rellevants i, per damunt de tot, han engruixit molt el cabal de la producció escrita en aquesta llengua. En el cas de la traducció, el seu recorregut ha anat lligat als avatars del món de l'edició, per bé que altres circumstàncies han contribuït a un prestigi creixent de la «professió» i del corpus produït.

En aquestes comunicació, ens proposem d'apuntar algunes tendències generals de la traducció catalana d'aquest mig segle, que haurien de servir com a línies d'estudi de noves recerques: llengües i literatures traduïdes, gèneres traduïts, autores i autors traduïts, obres traduïdes, la llengua de les traduccions, editorials, traductors i traductores, traductologia catalana, institucions i eines.

Feminisme traduït: de Juliet Mitchell a Judith Butler, Pilar Godayol (Universitat de Vic).

Al llarg dels segles, en tant que moviment ideològic i social, el feminisme s'ha dotat de mares i germanes ideològiques, que han estat traduïdes arreu, també al català. Aquesta comunicació es proposa estudiar les traduccions d'assaig feminista a la llengua catalana entre 1977 i 2022 i resseguir-ne la recepció. Podem destacar-ne quatre períodes. Primer, l'adveniment reivindicatiu dels anys seixanta i setanta, coincidint amb un moment de bonança i boom editorial. Segon, el compromís i la militància dels vuitanta i principi dels noranta, que respon a la voluntat persistent de persones i col·lectius feministes de continuar excavant per recuperar noms i obres desateses pel cànon dominant. Tercer, la parada de l'última dècada del segle XX, fruit d'una crisi editorial i d'un feminisme menys activista i més acadèmic. Quart, el recent boom literari feminista del segle XXI, fruit de la renovada militància transnacional del moviment. Com en altres moments històrics, en les últimes cinc dècades la traducció ha estat una peça clau

La producció literària catalana des de la democràcia compta amb una forta presència d'escriptors que es dediquen a gèneres literaris variats: poesia, assaig, biografies, narrativa breu, literatura infantil, guions per la televisió, etc. La comunicació se centrarà en algunes narradores contemporànies que han marcat el panorama literari de la narrativa femenina dels anys 70, 80 i 90 i han desenvolupat propostes literàries variades, tot reflectint a les seves obres unes opcions lingüístiques diverses. Més enllà de la doble diferència de nació i de gènere que ha marcat aquestes generacions, són escriptores que exploren una identitat de gènere específica pel seu doble estatus minoritari com a dones i com a subjectes que escriuen una llengua minoritzada.

Així es plantejarà una doble interrogació des de la perspectiva de les interaccions entre identitat lingüística i gènere: com una veu d'escriptora d'expressió catalana tematitza i problematitza la identitat lingüística? S'analitzarà tant el discurs femení sobre aquesta identitat com l'actitud lingüística de les autores.

La identitat femenina en la narrativa catalana actual: nou paradigma, Laura Fabregat Aguiló (Universitat Rovira i Virgili).

La recerca identitària, viscuda sovint en forma de crisi, és el tema central de la novel·la catalana des de la postmodernitat, més encara en el cas de les autores més recents, les quals traslladen les seves inquietuds als seus personatges femenins. En efecte, enmig del feminisme creixent dels darrers anys, la dona literària — emmirallada en la real — es mostra sempre en pugna amb ella mateixa, plena de contradiccions entre el que és, el que voldria ser i el que s'espera d'ella, amb el pes d'una tradició massa arrelada sobre les espatlles. Ara més que mai hi ha una voluntat real d'alliberació, d'enfrontar la lluita de gènere, de replantejar la maternitat, de mostrar-se tal com és i, per això, també, d'ensenyar la seva cara més obscura, que és la més real, on resideixen les seves pors, angoixes i ambigüitats més recòndites. Es

per als objectius polítics, socials i culturals de la lluita feminista aquí i a fora.

ressegueixen, així, escriptores que elaboren una fotografia literària del que és ser dona avui, a través d'heroïnes que actualitzen l'arquetip de la *femme fatale*.

17.00-17.45 Comunicacions.

Teatre Estudi. Presenta i modera: Jordi Jané-Lligé.

Auditori. Presenta i modera: Núria Santamaria.

Entravessaments de gènere: una cartografia de regeneracions i degeneracions, Meri Torras (Universitat Autònoma de Barcelona).

Els «escriptors mediàtics» a Catalunya: orígens i significació (1993-2020), Toni Duró (ESCI-Universitat Pompeu Fabra)

Aquesta intervenció no pretén traçar un panorama detallat, on s'enfila una corrua d'autores i obres, ordenades cronològicament segons el patró de la historiografia. El propòsit és traçar una cartografia centrada en assenyalar aquelles inflexions en la producció i recepció de la literatura catalana que han suposat l'emergència —en el sentit polisèmic del terme de *sorgiment* i d'*urgència*— d'una sensibilitat feminista que ha col·locat el sexe-gènere-sexualitat al panorama literari. Com no podia succeir d'altra manera, aquesta mirada compromesa amb el que Montserrat Roig va anomenar «un nou humanisme», ha generat un *entravessament* en el sentit que no només ha *travessat* explícitament cinc dècades de la literatura catalana, sinó que ha capgirat, sacsejat, redireccionat o posat de través qüestions que atenyen la realitat sociocultural però també, és clar, els fonaments de la literatura, amb un diàleg comparatiu amb el pensament crític propi i estranger, amb una simbiosi particular a casa nostra entre l'escriptura de textos literaris i la recepció per part de la crítica.

La comunicació té com a objectius definir el fenomen dels «escriptors mediàtics», establir-ne l'origen a Catalunya i sobretot entendre la seva significació en el camp de forces postmodern del sistema literari català.

La figura de l'«escriptor mediàtic» (o de l'«autor mediàtic», aplicant la condició d'autor a la literatura) ha esdevingut una etiqueta reconeixible a casa nostra, principalment a partir de la dècada dels noranta, moment en què es produeix el punt de sortida de l'*star system* televisiu. Un marc teòric que aparca criteris de caire més estètic (i que emfasitza les condicions per a la producció de l'obra cultural en un sentit ampli) és el punt de partida d'una comunicació que investiga la datació del fenomen a Catalunya, la valoració que se'n fa des dels camps editorial i mediàtic catalans, i sobretot analitza les particularitats i trets configuratius amb què compta l'objecte estudiat a casa nostra gràcies a tradicions com la diada de Sant Jordi i la seva cobertura informativa.

Mons en transformació. Relacions entre les narratives literàries i cinematogràfiques de la postmodernitat, Marta Pasqual (Universitat de Girona).

Ja no hi ha lloc per les novel·les de llinatges ni generacions que se succeïen les unes a les altres. Els personatges, sovint marginals, que circulen per les pàgines de la literatura postmoderna, sovint, irrompen a escena sense avisar. No sabem quan ni com van néixer ni tampoc, probablement, tindrem notícia de la seva mort. A poc a

poc, hem anat assistint a un canvi en què la tirania dels personatges ha començat a esberlar-se.

En diverses narracions literàries i cinematogràfiques actuals allò que pren relleu és la voluntat de narrar mons en constant transformació, mons de barriada, mons en què el rural lluita per no ser engolit per l'urbà, mons perifèrics, amb tot l'univers narratiu que aquest fet comporta.

Aquesta comunicació es proposa analitzar diverses obres literàries i cinematogràfiques de la postmodernitat en què copsar el moment de transformació esdevé un dels principals objectius dels seus creadors. Es tracta d'analitzar la narrativa metamòrfica que agermana aquestes dues arts, fixar-se en les relacions que s'estableixen entre la literatura i el cinema fent referència als elements de l'espai, del temps, dels personatges i de les veus narratives.

17.45-18.00 Pausa.

18.00-19.00 Teatre Estudi. Taula rodona. *Literatura i mass media en el meu temps*. Amb Maria Jaén, Carles Mallol, David Plana i Esteve Plantada. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

19.00-20.00 Teatre Estudi. Taula rodona. *La traducció en el meu temps*. Amb Miquel Desclot, Marta Pera Cucurell, Joan Sellent i Dolors Udina. Presenta i modera: Joaquim Sala-Sanahuja.

Divendres 1 de desembre de 2023. Universitat de Barcelona

9.00-10.45 Aula Magna. Ponències. Presenta i modera: Jordi Marrugat.

La literatura i l'art del meu temps, Ester Xargay. Les característiques de la literatura i l'art del meu temps entorn de les quals gira el meu interès i amb les quals encaixo ideològicament, vitalment i creativament, són les que, tot fugint d'estudi ben subversivament, traginen el llegat de les avantguardes, s'empelten dels pòsits i despropòsits de FLUXUS, inoculen el no sentit, decapiten el subjecte, desautoritzen el verb, impugnen el predicat, revoquen la representació, decomissen el significat i executen el significant. Proposo fer un vol per les revolucions personals, ideològiques i estètiques d'autors-es/artistes, baules de la cadena que ens retorna inexorablement al gran crit de llibertat que fou Dadà, que, rere l'estel conceptualitzador de Mallarmé, va dinamitar els murs que separaven les arts, bo i convertint tota mena de disciplines —de pràctiques artístiques, literàries, musicals, etcètera— en indisciplines, en actituds amarades d'un pensament àcrata, que aboquen a la dissolució dels gèneres i al potencial imaginatiu de la recerca sinestèsica que, d'aleshores ençà, branden i faciliten les noves eines tecnològiques. Com diu poèticament i tècnicament Carles Hac Mor «Aquest poema no vol dir res i, tanmateix, ja ha dit massa».

L'escriptura invertebrada: el lloc de l'experimentació en la literatura del període 1968-2023, Margalida Pons Jaume (LiCETC, Universitat de les Illes Balears). Per abordar el lloc que ocupa l'escriptura experimental en el mapa literari català de les darreres dècades cal tenir en compte, en primer lloc, que la definició d'allò experimental implica necessàriament una mirada crítica envers les *particions institucionals* o divisions estereotipades de les diverses formes de creació i dels diferents sabers. L'experimentació és una forma d'interrogació que transforma les convencions dels diferents gèneres sense esborrar-les del tot, de manera que la prototipicitat genèrica queda difuminada però latent. Tot i això, l'experimentació és intrínsecament diversa, per la qual cosa, a banda de la noció de gènere (o les seves contravençions), caldrà valorar també les connexions interartístiques i interdisciplinàries, la tensió entre el materialisme i el conceptualisme, la iconicitat, els usos de la digitalitat, els mecanismes de difusió i distribució i la construcció de relacions amb l'audiència. Així mateix, aproximar-se a l'evolució del discurs experimental passa per examinar, d'una banda, les diferents tensions entre moviments estètics i *preses de posició* en el camp literari (avantguarda/experimentació, experimentació/classicisme, realisme/textualisme, institució/contracultura, etc.) i, d'altra banda, el caràcter esdevenimental de la performativitat (des de les escriptures de l'oralitat fins a la incorporació del gènere [*gender*] i el post-gènere com a formes ètiques i estètiques de dissens). Igualment, és oportú examinar els discursos crítics sobre l'experimentalitat en àmbit català, que poden valorar l'actitud experimental o bé deslegitimar-la amb l'argument del *déjà-vu*, i que no s'expressen només en els estudis acadèmics, sinó també en les ressenyes crítiques i en la confecció d'antologies que contenen èmfasis i buits eloqüents. En definitiva, es tractarà l'escriptura experimental com una expressió *invertebrada*, capaç de vehicular antagonismes (ètics, estètics, polítics, identitaris) i de reflexionar sobre les fronteres i ponts de la creativitat.

10.45-11.15 Pausa.

11.15-12.15 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Margalida Pons.

La poesia visual més enllà de l'exposició de la Petite Galerie (1971), Glòria Bordons (Universitat de Barcelona).

Els inicis de la poesia visual a Catalunya se situen a l'exposició de la Petite Galerie a Lleida l'any 1971, amb tres pioners que havien començat les seves experimentacions visuals sobre l'any 1959: Brossa, Viladot i Iglésias del Marquet. Però no foren els únics, ja que el caràcter internacional de la poesia concreta i les connexions amb poetes europeus facilitaren el coneixement d'aquest tipus de poesia, de manera que, especialment entre 1970 i 1975, autors de diferents generacions s'hi abocaren. D'altra banda, el 1973 començaren les primeres mostres col·lectives.

Tot i que la gran eclosió de la poesia visual a Catalunya és al voltant de la fi del segle XX (com demostren les antologies publicades), la comunicació se centrarà, d'una banda, en l'anàlisi d'algunes obres més «experimentals» dels primers setanta de dos autors que visqueren la guerra i que habitualment no se'ls classifica com a poetes visuals o experimentals: Manuel de Pedrolo i Albert Ràfols Casamada; i, de l'altra banda, en les primeres obres d'autors joves: Carles Camps, Santi Pau i Antoni Tàpies Barba. La finalitat és la d'explorar les intencions, diferències, formes i temes que predominaren en aquell primer moment i fins a quin punt aquests autors seguiren escrivint poesia visual o experimental.

El llibre d'artista, la poesia visual i la performance com a formes de col·laboració i experimentació, Manuel Guerrero (crític i assagista).

A partir dels anys seixanta el llibre d'artista, la poesia visual i la performance esdevindran, juntament amb les revistes i altres publicacions, un dels instruments i

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Jordi Marrugat.

Poesia visual de les segones avantguardes catalanes: l'antologia i l'exposició col·lectives per a la construcció d'un gènere, Mariona Masgrau (Universitat de Girona).

El ressorgiment de la poesia visual els anys setanta troba en les antologies i les exposicions col·lectives una forma de difusió afí a les seves idiosincràcies, ja que permeten que diferents perspectives i universos fictivals es trobin en un mateix espai i sigui el lector qui n'hagi de buscar els denominadors comuns. Són, doncs, suports de difusió afins a la sensibilitat postmoderna, ja que s'allunyen dels grans relats de referència propis de l'època moderna (Lyotard, 2004; Maffesoli, 2022); i conviden a construir-se una idea d'aquest nou gènere intersticial —la poesia visual— de manera calidoscòpica, juxtaposant creacions eclèctiques. Amb aquesta perspectiva, s'analitzen unes de les antologies i exposicions col·lectives cabdals d'inicis dels anys setanta des d'una perspectiva crítica i historiogràfica.

Un cinema irregular. El desbordament de les arts a partir dels anys 60, Ainize González (Museu Etnològic i de Cultures del Món).

Al llarg dels anys 1967 i 1968 un conjunt de curtmetratges breus i experimentals de Carles Santos (*L'espectador*, *Conversa* i *La cadira*, entre d'altres) posen de manifest les qualitats plàstiques i visuals del soroll. El music els va portar a terme amb els mitjans que li va facilitar el director de cinema i productor Pere Portabella. Als mateixos anys comença igualment la col·laboració entre els esmentats Portabella i Santos amb Joan Brossa (també amb Josep Maria Mestres Quadreny, encarregat de la música de *No compteu amb els dits*), en una sèrie de films dirigits pel primer d'ells on imatge, música i poesia conflueixen, transgredint els

espais d'expressió més singulars de l'experimentació i la investigació en el camp de l'art i l'escriptura que arriba fins als nostres dies. Convé pensar com la permanència de la tradició de la ruptura, d'arrel avantguardista, conviu i polemítza, amb les pràctiques considerades postmodernes en un temps accelerat en què la cultura de l'espectacle, els mitjans de masses i les xarxes socials condicionen les pràctiques culturals.

límits dels llenguatges creatius que els defineix a cadascú.

Agafant el terme encunyat per Brossa per a la seva poesia escènica de caràcter més experimental (i incloent-hi els seus guions *Foc al càntir* i *Gart*), com conflueixen les diferents arts en aquests contextos híbrids, en aquest cinema irregular? Com s'interpel·len els diferents llenguatges creatius? Com i cap on es desborden? On tenen l'arrel? I, fins a on despleguen la seva aflluència?

12.15-13.15 Aula Magna. Taula rodona. *Literatura, art i experimentació en el meu temps*. Amb Vicenç Altaió, J. M. Calleja, Eduard Escoffet i Maria Sevilla. Presenta i modera: Joaquim Sala-Sanahuja.

13.15-14.15 Aula Magna. Taula rodona. *La poesia del meu temps*. Amb Antoni Clapés, Jordi Julià, Laia Llobera i Jaume C. Pons Alorda. Presenta i modera: Pere Ballart.

14.15-16.00 Pausa.

16.00-17.45 Aula Magna. Ponències. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

El món editorial del meu temps, Montse Ayats. L'objectiu de la ponència és explicar la visió de l'autora del món editorial en català des dels anys 70-80 del segle passat i fins a l'actualitat. Per fer-ho, es basarà sobretot en la seva experiència en el sector, on està activa des dels anys 90. Per a les primeres dècades, utilitzarà part de la feina que van fer amb Manuel Llanas (2007) i que van recollir en el volum *L'edició a Catalunya: el segle XX (els darrers trenta anys)*. En primer lloc, exposarà les grans xifres: el nombre de títols publicats anualment, el tiratge mitjà, la distribució per matèries o altres dades que han de servir per veure l'evolució de la producció editorial durant el període analitzat. També parlarà dels segells editorials, dels models d'empresa i dels gèneres editats. Com que no es pot parlar d'editorials sense tenir en compte els altres aspectes i agents de la cadena de valor del llibre també farà referència als agents literaris, als creadors, a la distribució i a les llibreries. Finalment també tractarà aspectes vinculats a la promoció i difusió del llibre. Tot plegat ha de permetre oferir una visió panoràmica àmplia del sector editorial en català durant aquesta època.

El món editorial, entre dues revolucions: del llibre de butxaca a la digitalització, Mireia Sopena (Universitat de Barcelona). Si haguéssim de fitar la gènesi de la consolidació del món editorial la situaríem a la dècada dels seixanta, a despit de les coercions polítiques que continuaren percutint la producció en general i la d'algunes tipologies de llibres en particular. Les transformacions sociopolítiques, el relleu generacional i la professionalització promogueren una etapa daurada en què els editors, en un exercici de fe deutor de la força de la resistència, van poder contrabalançar els efectes de la censura i la competència de l'aclaparadora oferta en castellà. Es va viure una bonança tan prometedora que, mercès a una acollida del llibre de butxaca titllada de revolucionària, es van diversificar els nínxols de mercat, de manera que

l'escolarització en català dels anys vuitanta havia de confirmar els millors auguris i les empreses s'animaren a invertir en obres d'envergadura i en projectes culturalment ambiciosos.

Això no obstant, la decepció pels insuficients índexs de vendes i els escassos ajuts públics impel·liren l'ecosistema a remodelar-se, en alguns casos amb fórmules de finançament alternatiu, com ara els serveis editorials, que tenien una llarga tradició i que havien de contribuir a sustentar la coherència i la regularitat de les col·leccions. En pocs anys la revolució digital es presentà com una oportunitat per envigorir una indústria que havia intentat sobreviure amb tímids processos de concentració, alhora que precipità la negligència dels protocols editorials que havien de garantir el rigor i el prestigi, com denuncià André Schiffrin amb una fórmula d'ampli ressò mediàtic: «l'edició sense editors». Contra les crisis encadenades periòdicament, el sector oferí proves del seu dinamisme amb la fundació d'empreses editores arreu del territori i la feminització dels perfils professionals, dos elements nuclears de l'aparador actual, amb una heterogeneïtat mai vista en línies editorials, temàtiques, llengües traduïdes, formats i canals de difusió.

17.45-18.00 Pausa.

18.00-19.00 Comunicacions.

Aula Magna. Presenta i modera: Víctor Martínez-Gil.

Postmodernisme francès i postmodernismo italià: notes sobre traducció i recepció, Pep Sanz Datzira (Universitat Autònoma de Barcelona).

En les dinàmiques d'un sistema literari, la incorporació, mitjançant la traducció, d'obres provinents d'altres contextos lingüístics té un paper fonamental tant pel que fa a la circulació de models estètics o ideològics, com pel que fa a les dinàmiques editorials, que determinen sens dubte alguns aspectes del funcionament del sistema. En aquesta comunicació ens proposem descriure i analitzar alguns elements relatius a la traducció d'obres que durant les tres últimes dècades del segle XX s'han incorporat al sistema literari català, especialment pel que fa al gènere narratiu. D'una banda, determinades plataformes minoritàries han exercit una funció preeminent en la incorporació d'aquests nous referents. D'altra banda, i pel que fa a la difusió més àmplia d'autors i models, l'atenció cap al sistema editorial ens permetrà descriure la presència d'aquests autors i analitzar si respon a una certa voluntat dels agents implicats a l'hora de

Sala de professors del 5è pis, edifici Josep Carner. Presenta i modera: Mireia Sopena.

Les editorials híbrides dels anys seixanta i setanta: una oportunitat d'or per al llibre en català, Ariadna Peralta Lladó (Universitat Autònoma de Barcelona)

El fort creixement econòmic a partir de la dècada dels seixanta possibilita el desplegament de la indústria editorial catalana. En aquest context, algunes editorials es funden com a empreses especialitzades però alhora preserven trets típics d'una activitat artesanal, motiu pel qual es consideren editorials híbrides.

L'objectiu de la comunicació és doble. Primer, analitzar com la particularitat organitzativa de les editorials híbrides contribueix a la producció literària dels anys seixanta i setanta. Segon, veure com aquestes editorials participen en la transició cap a la indústria editorial de les darreres dècades, postmoderna seguint el marc del congrés.

La recerca s'ha desplegat qualitativament, amb prevalença de l'anàlisi documental i textual. S'han estudiat cinc casos d'editorials catalanes actives durant el període: Edicions 62, Destino, Nova Terra, Laia i Proa.

popularitzar determinats models, o bé si la tria i la difusió que se'n fa responen més aviat a raons de tipus comercial.

La recepció de la narrativa postmodernista nord-americana, Maria Dasca (Universitat Pompeu Fabra).

Una de les fites en la recepció de la narrativa postmodernista nord-americana és la publicació, el 1983, a la revista *El Marges*, dels articles de John Barth «La literatura de l'exhauriment» i «La literatura del reompliment (Narrativa postmoderna)», traduïts per Quim Monzó. La narrativa postmodernista, però, havia començat dues dècades abans, als anys seixanta, amb l'obra experimental de Kurt Vonnegut, Donald Barthelme, Robert Coover, Thomas Pynchon, i el mateix J. Barth, entre d'altres. En la cultura catalana, molts d'aquests autors es donaran a conèixer, en versions en castellà, a partir dels anys 70. Al tombant dels anys 80-90 sortiran les primeres traduccions al català, concretament de Coover i Vonnegut. L'objectiu d'aquesta presentació és analitzar la recepció de l'obra (en forma de llibre) d'aquests autors, tot tenint en compte els contextos de publicació de les traduccions (1970, 1980-1990 i 2010-2023), el paper que hi tingueren els traductors i editors, i el debat crític que generaren pel que fa al desenvolupament de la literatura postmodernista.

El sistema literari català com a receptor de les altres literatures de l'Estat espanyol, Aritz Galarraga Lopetegui (Universitat Autònoma de Barcelona).

El sistema literari català, sobretot a partir de l'anomenada Transició i la instauració d'un sistema democràtic a l'Estat espanyol, incrementa les seves relacions, gràcies a les traduccions, amb la resta de sistemes literaris que comparteixen aquest marc polític i cultural: amb el sistema literari espanyol, evidentment, però també amb el gallec i el basc. Bona prova d'això és l'augment de les traduccions literàries que s'han fet del castellà, gallec i basc al català al llarg dels últims quaranta anys. Aquesta comunicació pretén exposar què és el que s'ha traduït del castellà al català, però, per ser menys estudiat i més desconegut encara, posar especial èmfasi en el que s'ha traduït del gallec i del basc. La finalitat és analitzar l'estat de les traduccions que s'han fet a la llengua catalana des dels altres sistemes literaris de l'Estat espanyol en època contemporània (a partir de 1978) i observar si el sistema literari català de la postmodernitat presenta la voluntat d'incorporar les literatures espanyola, gallega i basca, i detallar quin ha estat el paper receptor del sistema literari català envers aquestes literatures.

19.00-20.00 Aula Magna. Taula rodona. *L'edició del meu temps*. Amb Eugènia Broggi, Laura Huerga, Aniol Rafel i Jordi Rourera. Presenta i modera: Mireia Sopena.

20.00 Clausura.

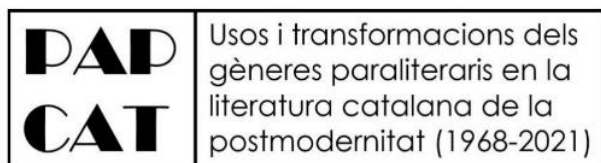
Esta actividad es parte del proyecto de I+D+i PID2021-122535NB-I00 (PAPCAT – Usos y transformaciones de los géneros paraliterarios en la literatura catalana de la posmodernidad) financiado por MCIN/AEI/10.13039/501100011033 y por “FEDER Una manera de hacer Europa”.

Comitè organitzador: Jordi Marrugat (Universitat de Barcelona), Víctor Martínez-Gil (Universitat Autònoma de Barcelona) i Núria Santamaria (Universitat Autònoma de Barcelona).

Comitè científic: Marc Audí (Université Bordeaux-Montaigne), Margarida Casacuberta (Universitat de Girona), Enric Cassany (Universitat Autònoma de Barcelona), Josep M. Domingo (Universitat de Barcelona) i Patrizio Rigobon (Università Ca'Foscari).

Organitza:

Amb la col·laboració de:

Diputació
Barcelona

Institut del Teatre

PEN
català

L **C** **Institució
de les Lletres
Catalanes**

Institut
d'Estudis
Catalans

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

**1968 I Congrés Internacional
Literatura Catalana
2023 de la Postmodernitat**